

τὸν ἀρκοῦν αὐτῷ λαμβάνει, εἰ καὶ πάντα δαπανῶνται· καὶ τῷ δούλῳ γάρ καὶ τῷ οίκῳ κέχρηται ὁ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχων, ὥστε μὲν ὑπολειφθῆναι τὸν καιρὸν ἄλλῳ.

Οὔτε ὁ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχων καλένει με διάγειν ἐν τῷ ἀγρῷ καὶ<sup>84)</sup> ἐπὶ τοῦ γεωργεῖν καὶ καπίζεσθαι, οὔτε κληρονόμος μον τὸν τὴν χοῆσιν μόνην ἔχοντα καλῶς κεχρῆσθαι.

ι᷍. Πομπ. Ἐὰν χοῆσις μόνη ἀγροῦ, ὡς ἔστιν ἔξωπλισμένος, ληγατευθῆ μοι, κέχρημα τῇ χοῆσι μόνῃ τοῦ ἔξωπλισμοῦ.

Δύναται ὁ δεσπότης διὰ τῶν προσηκόντων αὐτῷ φυλάττειν τοὺς ἀγροὺς καὶ τὸν οἶκον, ἵνα μὴ καινοτομηθῶσι, καὶ ἀποντος τοῦ τὴν χοῆσιν τῶν καιρῶν ἔχοντος.

Εἴ τι δωρήσουμε τῷ δούλῳ, οὗ τὴν χοῆσιν μόνην<sup>85)</sup> ἔχω, ἢ ἐκ τῶν χρημάτων μον πραγματεύεται, ἐμοὶ προσορίζει.

ι᷍. Άφοικαν. Ἐὰν ὑπεξονοίω μον χοῆσις μόνη οἶκον ληγατευθῆ, καὶ παρόντος αὐτοῦ καὶ ἀπολιμπανομένου οίκῳ ἐν αὐτῷ.

ι᷍. Παῦλ. Εἰ μὲν περιττεύει καιρός ἐκ τῆς οἰκίας, ἣς μόνην χοῆσιν ἔχω, ὁ κληρονόμος λαμβάνων αὐτὸν ποιεῖ τὰ ἀνακέραμα· εἰ δὲ μὲν, ὁ χοῆσιν μόνην ἔχων.

ι᷍. Ιδεμ. Χοῆσεως μόνης μέρος οὐ ληγατείεται· καιροπίζεσθαι γάρ ἐν μέρει, οὐ μὴν καὶ ἐν μέρει κεχρῆσθαι δυνάμεθα.

κ᷍. Μαρκελλ. Ὁ δοῦλος, οὗ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχω, γνόμενός μον ἔργαστηριάρχης προσοπορίζει μοι καὶ λαμβάνων τὸ κατὰ κέλευσθαι μον.

κ᷍. Μοδεστ. Ἡ χοῆσις τοῦ ὑδατος προσωπική ἔστι καὶ οὐ διαβαίνει εἰς κληρονόμους.

κ᷍. Πομπων. Ὁ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχων τῆς ἔλης καὶ χοῆσιν καιρῶν ἔχει καὶ πιπράσκει τέμνων, ὡς ὁ τὴν χοῆσιν τῶν καιρῶν ἔχων.

Εἰ καὶ μέτριος ὁν ὁ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχων οὐ δύναται κατέχειν ὅλον τὸν οἶκον· δικαστής, ἐπειδὴ κατὰ διαιρόντων καιροὺς δύναται ὅλως χοῆσασθαι, ταῖς σχολαιόνταις οὐ κέχρηται ὁ δεσπότης.

Οὐ δύναται παρ’ ὁ δικεῖται κεχρῆσθαι ὁ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχων.

κ᷍. Παῦλ. Ὁ τὴν δεσποτεύειν ἔχων οὐκ ἐναλλάσσει τὸ εἰδος τοῦ τὴν χοῆσιν μόνην ἔχοντος, καὶ κρείττον ποιήσῃ τὸ πρώγμα.

κ᷍. Ἐὰν χοῆσις καιρῶν πάντων τῶν πραγμάτων ἐν τῇ διατήκῃ τῆς γνωμακὸς κατέλειφθη τῷ ἀνδρὶ, καὶ τὰ μάλιστα ψιλῆν διμολογίαν παρὰ σοῦ ἀπαιτηθῆναι ἐκάλυσθεν· δικαστής οὐκ ἄλλως παρὰ τῶν χρεωστῶν τὰ καταβαλλόμενα χοήματα λαβεῖν δυνήσῃ, εἰ μὴ προσενεχθεῖσῃς κατὰ τὸν τύπον τοῦ δόγματος τῆς ψιλῆς διμολογίας.

κ᷍. Δύναται ὁ δεσπότης τοῦ πρώγματος, καθ’ οὐ διερος ἔχει χοῆσιν καιρῶν, ὑποτίθεσθαι αὐτῷ, μενούσης μέντοι τῆς χοῆσεως τῶν καιρῶν καὶ<sup>86)</sup> τοῦ πρώγματος.

κ᷍. Χοῆσις καιρῶν φθείρεται τῇ τελευτῇ τοῦ τὴν χοῆσιν ἔχοντος, οὐ τῇ τελευτῇ τοῦ τὴν δεσποτεύειν ἔχοντος.

licet omnia consumantur: nam et servo et domo usuarius ita utitur, ut fructus alii non supersit.

Neque usuarius me prohibet, quominus in fundo L. 15. §. 1 degam agri colendi et fructuum percipiendorum causa, D. VII. 8. neque heres meus usuarium, quominus recte utatur.

XVI. *Pomp.* Si usus fundi, ut instructus est, L. 16. pr. mihi legatus sit, utor instrumenti usu. D. eod.

Dominus per homines ad se pertinentes agros et §. 1 aedes custodire potest, ne quid in eis innovetur, in-vito quoque usufructuario.

Si quid donavero servo, cuius usum tantum §. 2. habeo, vel si ex mea pecunia negotietur, mihi acquirit.

XVII. *African.* Si ei, qui in potestate mea L. 17. est, usus aedium legatus sit, et praesente eo et ab-D. eod. sente in his habito.

XVIII. *Paul.* Si fructus supersit ex aedibus, J. 18. quarum usum habeo, heres, qui fructum percipit, sarta D. eod. tecta tuetur: sin minus, usuarius.

XIX. *Idem.* Nudi usus pars non legatur: frui L. 19. enim pro parte possumus, nec vero uti pro parte. D. eod.

XX. *Marcell.* Servus, cuius usum habeo, si L. 20. institutor meus factus sit, mihi acquirit, et si iussu D. eod. meo quid accipiat.

XXI. *Modest.* Usus aquae personalis est et L. 21. ad heredes non transit. D. eod.

XXII. *Pompon.* Qui usum silvae habet, et L. 22. pr. usumfructum habet et silvam caedit et vendit, quem- D. eod. admodum usufructarius.

Licet usuarius, si homo mediocris sit, occupare §. 1. totam domum non possit: tamen, quia diversis tem- poribus tota domo uti potest, iis, quae vacabunt, dominus non utetur.

Usuarius plus uti, quam oportet, non potest. §. 2.

XXIII. *Paul.* Qui proprietatem habet, speciem L. 23. eius, qui nudum usum habet, non commutat, licet D. eod. rem meliore faciat.

XXIV. Si ususfructus omnium bonorum testa- L. I. mento uxoris marito relictus est, quamvis nudam C. III. 33. cautionem a te prohibuerit exigi: tamen non aliter a debitoribus solutam pecuniam accipere poteris, quam oblata secundum formam Senatusconsulti nuda cau-tione.

XXV. Dominus rei, in qua aliis usumfructum L. 2. habet, obligare eam potest, manente tamen usufructu C. eod. et re.

XXVI. Ususfructus morte usufructuarii extingui- L. 3. tur, non morte proprietarii. C. eod.

84) Delendum videtur. Mox lege: εἰπι τῷ.

85) Fabrot. addit τῶν καιρῶν, quod falsum esse Heimbach. vidit.

Zachar. Basil. Suppl.

86) Forte legendum: πατὰ, nisi vel altius corruptela quaerenda est.

L. 4. ιζ'. 'Ο χρῆσιν ἔχων καρπῶν τὴν διὰ ἐγγυητῶν  
C. III. 33. ὀσφάλειαν δίδωσιν, ὅτι καλῶς τῷ πρόγματι κέχογται.

L. 5. ιη'. 'Εὰν δὲ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ἔχων ἐπὶ<sup>87)</sup>  
C. eod. χρόνον κελευσθεῖς ἔχειν τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν καρ-  
πώσηται μετὰ τὸν χρόνον, ἀμαγκάζεται τοὺς καρποὺς  
ἀποδοῦναι.

L. 6. ιθ'. Εἰ μὲν χρῆσιν καρπῶν μόνην πρόγματος δὲ  
C. eod. ἀνήρ εἰς προῖνα ὑπεδέξατο, οὐδὲ δύναται τὸ πρόγμα  
ὑποτίθεσθαι, εἰ δὲ τῆς δεσποτείας ἐπιδοθείσης<sup>88)</sup> ὥστε μετὰ τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀναδοθῆναι τὸ πρό-  
γμα τῇ γυναικὶ, οὐκενάλνται δὲ ἀνήρ τοῦτο τὸ  
πρόγμα ὑποτίθεσθαι. ἐπειδὴ γάρ διαιτηματέος  
ἔστιν δὲ ἀγρός, δύναται εἰς ὑποθήκην δοθῆναι  
· επειδὴ<sup>89)</sup> εἰ ἦν ἀδιαιτημένος, οὐδὲ βούλομένης τῆς γυ-  
ναικός ἐδίδοτο εἰς ὑποθήκην.

L. 7. ι'. 'Ο ἔχων χρῆσιν οἰκίας τὰ ἀνακέφαμα ὀφεῖται  
C. eod. ποιεῖν τῆς οἰκίας ὄγαλμάσιν οἰκείοις, ὡς ἔγνως καὶ  
ἐν τῷ ἐρδόμῳ βιβλίῳ τῶν διη. τι. α'<sup>90)</sup>. εἰ δέ τι  
περιεῖσθαι ἀνήλωσεν εἰς τὴν τῆς οἰκίας διάρθωσιν,  
τοῦτο λήψεται παρὰ τοῦ ἔχοντος τὴν δεσποτείαν.

L. 8. ιά'. Οὐδέποτε δύναται δὲ τὴν χρῆσιν ἔχων χρονίαν  
C. eod. παραγραφὴν ἀντιτιθέναι τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι,  
ἄλλ' οὐδὲ δὲ κληρονόμος αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐ νέμεται  
πατειλῶς, ὡς Ἰνστιτούτιον δευτέρᾳ τι. θ'. τὸ γὰρ  
ἔλαττωμα τῆς γομῆς τοῦ τελευτησάντος διαβαίνει καὶ  
εἰς τὸν αὐτὸν κληρονόμους καὶ οὐ δύναται διὰ τῆς  
χρῆσιος δεσπόσου· εἰ γάρ ήλθε τις τυχόν πιπράσκων  
αὐτοῖς τὴν δεσποτείαν, καὶ νομίσαντες αὐτὸν εἶναι  
δεσπότην ἡγόρασαν, τότε, ἐπειδὴ οὐδὲ ὡς τὴν χρῆσιν  
ἔχοντες κέχορηται ἀλλὰ νομίζοντες ταῦτον εἶναι δε-  
σπότας, διὰ τῆς χρῆσιος δεσπόζοντον.

L. 9. ιβ'. 'Ο τὴν χρῆσιν ἔχων ἀνδρωπόδων ἢ κτημάτων  
C. eod. οὔτε ἐλευθερῶν δύναται οὔτε ἐκποιεῖν τὸ πρόγμα. εἰ  
δὲ καὶ ἐπηρεοτά ἀδραπόδων τὸν κατελείθη, ὄμοιος  
καὶ οὗτος οὐδὲ ἐκποιεῖν δύναται οὐδὲ ἐλευθερῶν.

L. 10. ιγ'. 'Εάν τις μισθώσηται χρῆσιν καρπῶν πιρά-  
C. eod. τινος, ἀπόλλυντιν αὐτὴν τελευτῆν καὶ τῆς πρώτης κατα-  
στάσεως ἐνυλλαγῇ, καὶ ἀπέρχεται πρός τὸν δεσπότην  
ἔχοντα.

L. 11. ιδ'. Καὶ ἡ οἰκησις φθείρεται τελευτῇ<sup>90)</sup>). Εάν δέ  
C. eod. δὲ ἔχων τὴν οἰκησιν δεσποτείαν ληγατεύσῃ, οὐδὲν  
ἀδικεῖ τὸν τοῦ πρόγματος δεσπότην· τὸ ἀλλοτριον  
γάρ ἐληγάτευσεν.

L. 12. [ιε'.] 'Εάν τις ληγατεύσῃ τὸν χρῆσιν, ἔως δὲ  
C. eod. γένηται δὲ τὸν οἴκον εἰναυτῶν, ουμβῆ δὲ τελευ-  
τῆσαι τὸν οἴκον πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ εἰναυτοῦ· περιμέ-  
νομεν χρόνον τοσοῦτον, καθ' ὃν εἰς τὴν γῆν, ἥμελεν εἶναι  
εἰκονί εἰναυτῶν δὲ οὐδέ, εἰ δὲ τελευτῆσῃ δὲ τὴν χρῆσιν  
ἔχων ἔτι τοῦ παιδὸς ἔλαττον δύνος τῶν εἰκονί εἰναυ-  
τῶν, φθείρεται ἡ χρῆσις. Εάν δέ τις κατέλιπε χρῆσιν

.....  
..... νοντες θεοπίζομεν, εἰ τις τῇ ίδιᾳ γυναικὶ ἢ ἄλλῳ  
φτωι δήποτε .....

..... αὐτοῦ ἡ τις ἔτισος παραγένεται, μένει τὸν  
οὐσιοφρούσιον εἰς τοὺς εἰναυτοὺς, εἰς οὓς δὲ διαθέμενος ὥστε,  
..... ἐπακται, πρός ταῦτην τὴν ἡλικίαν ἐλθῃ εἴτε μή. οὐδὲ γάρ εἰς .....

XXVII. Usufructarius satisdat, se recte re usurum.

XXVIII. Si fructuarius, qui iussus est in tempus frui, post tempus fructus perceperit, eos restituere cogitur.

XXIX. Si quidem usumfructum rei solum maritus in dotem accepit, rem obligare non potest. Si vero proprietas ita data est, ut mortuo marito res mulieri redderetur, maritus eam rem pignori dare non prohibetur. Quoniam enim fundus aestimatus est, hypothecae dari potest: alioquin si inestimatus esset, ne volente quidem uxore pignori daretur.

XXX. Qui aedium usumfructum habet, sarta tecta suis sumtibus praestare debet, ut didicisti libro VII Digestorum tit. I. Si quid vero amplius in refectionem aedium erogavit, a proprietario id recipiet.

XXXI. Nunquam potest usufructarius proprietatis domino temporis praescriptionem opponere, sed nec heres eius, quia omnino non possidet, ut Institutione secunda tit. 9. Nam vitium possessionis defuncti ad heredes quoque eius transit nec usucapere possunt: nam si forte quis proprietatem ipsis vendiderit, et arbitrati eum dominum esse emerint, tunc, quia non utuntur quasi fructuarii sed existimantes se esse dominos, usucapione dominium acquirunt.

XXXII. Qui usumfructum mancipiorum aut praediorum habet, neque manumittere neque rem alienare potest. Sed et si ministerium mancipiorum alicui relictum sit, similiter et is neque alienare neque manumittere potest.

XXXIII. Si quis usumfructum ab aliquo conducterit, morte eum amittit et capitis deminutione, et ususfructus ad proprietarium redit.

XXXIV. Etiam habitatio morte finitur. Si autem qui habitationem habet, proprietatem legaverit, nihil nocet rei domino: rem enim alienam legavit.

XXXV. Si quis alicui usumfructum legaverit, donec filius eius ad annum vicesimum pervenerit, filius autem ante annum vicesimum decesserit: tantum temporis exspectamus, quo si filius vixisset, viginti annorum futurus erat. Si vero usufructarius decesserit, quem adhuc filius minor esset viginti annis, ususfructus extinguitur. Sin autem quis usumfructum alicui

27. [Thal. versio l. 12 C. III, 33]. [Τὸ κατὰ πόδας.  
Ambiguitatem antiqui juris decidentes sancimus, si  
quis uxori sive aliī cuicunque usumfructum reliquerit  
sub certo tempore, in quod vel filius] eius vel quis-  
quam aliis pervenerit, stare usumfructum in annos, in  
quos testator statuit, [sive persona, de cuius aetate  
compositum est, ad eam perveniat sive non. Neque

87) Forte: ἡ δεσποτεία ἐπιδοθεῖ.

88) Fabr: ἐπί. Heimb: ἐπειδή.

89) Heimb. notat: „Videtur hic locus dig. serius esse

additus, ut et postea locus Institut. laudatus.“ Imo Basilica hoc loco genuinos Thalelaei indices praestant.

90) Medio hac verbo inc. fol. 133, 140.

τινι, ἐώς ὅτε τυχὸν ὁ πέτρος μαίνηται ἢ ἐώς ὅτε  
ὁ πέτρος παιδοποιήσῃ, συμβῆ δὲ ἐν τῇ μανίᾳ τε-  
λευτῆσι τὸν πέτρον ἢ ἐν ἀπαδίᾳ, ἢ χοῦσις ἐκτεί-  
νεται μέχρι τῆς ζωῆς τοῦ ἔχοντος τὴν χρῆσιν.

λ[ε]. Ἡ χρῆσις τῆς οἰκήσεως οὐτε χρῆσις ἀπλῆ  
ἐστιν οὐτε χρῆσις καρπῶν, ἀλλ᾽ ἴδιαιζον δίκαιοιν. ὁ δὲ  
ἔχων χρῆσιν οἰκήσεως δύναται αὐτὴν μισθοῦν ἐτέρῳ  
τινὶ· πολλῷ δὲ πλέον ἐὰν οἰκήσεως χρῆσις ἐληγα-  
τεύθη, διὰ τὴν Ἰδικὴν τῆς χρήσεως μνήμην δύναται  
μισθοῦν. οὐδέποτε δὲ οἰκήσεως ληγατεύθεισης δύ-  
ναται λέγειν δὲ ληγατάριος, ὅτι ἡ δεσποτεία τοῦ οἴκου  
ἐληγατεύθη μοι· εἰ μὴ ἄρα δείκνυται ὅγιτις, ὅτι καὶ  
τὴν δεσποτείαν διαθέμενος ἐληγάτευσεν.

<sup>91</sup>)<sup>1)</sup>, δτι χοήσις μόνη οἰκήσεως διαφέρει χρήσεως καρπῶν. ὁ γάρ χοῆσιν μόνην ἔχων οἰκήσεως δύναται μόνος οἰκεῖ μετά τῆς γυμνετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκείων παιδῶν καὶ ἀπελευθέρων καὶ ἄλλων ἐλευθέρων, οἷς οὐχ ἔπιτον ὡς οἰκέτιαις κέρχονται· οὐ μὴν δύναται τὴν οἰκησιν μισθοῦν. ὁ δὲ χοῆσιν καρπῶν οἰκήσεως ἔχων δύναται τὴν οἰκησιν μισθοῦν ἐτέρῳ τοῦ κατοικεῖν, ὃς ινστιτούντινος β' τι. ε.

λξ. Ἐάν τινι ληγατευθῇ δεσποτείᾳ μόνῃ τινὸς πρόγυματος, μείνῃ δὲ ἡ χρῆσις πιρὰ τῷ κληρουνόμῳ, συμβῇ δὲ τὸν κληρουνόμον ἡ τελευτῆσαι ἢ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγὴν ὑποστῆναι, τυχόν ἔξοισθηναι ἢ εἰς μέταλλον πεμφθῆναι ἢ ἄλλο τὶ τοιοῦτον ὑποστῆναι, οὐ παραπέμπεται ἡ τοιαύτη χρῆσις ἐπὶ τοὺς τοῦ κληρουνόμουν διαδόχους· ἀλλὰ κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα τῇ τελευτῇ τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος σφεννύσθω, καὶ διολογούμενως ἐργάσθω τὸ τῆς δεσποτείας ληγάτον, καὶ ἐπανερχόσθω καὶ ἡ χρῆσις τοῦ πρόγυματος πρὸς ἕκεῖνον, ὃτινι καὶ δεσποτείᾳ ἐληγατεύθη.<sup>92)</sup>

λη'. Ἐὰν χορῆσις καρπῶν δούλῳ μου ληγατευθῆ, εἰ καὶ ἀποκτήσομαι μέρος τούτου τοῦ δούλου, οὐδὲν ἡττον μένει παρ' ἐμοὶ τελεία ἡ χορῆσις τῶν καρπῶν, καν τὰ μάλιστα εἰς ἔτερον δεσπότην περιῆλθε τὸ μέρος τοῦ οἰκετοῦ.

**λθ'.** Ἡ δάιταξις κελεύει, χρῆσιν πράγματός τυνος χρεωστούμενην τινί, εἴτε ἀπὸ διαθήκης κατιλειφθεῖσαν ἢ εἰς ἐπερώτησιν κατενεχθεῖσαν, καὶ τὴν περὶ

Ὥεοδώρῳ κανένα μέρος ἐκποιήη τις τοῦ Ἰδίου δούλου,  
ὅτι[ν] οὐσιόφρουσκος, ἀλλ' οὐν μέντι ἔχων τὸν προστο-  
μισθέντα αὐτῷ δί' ἐκείνου οὐσιόφρουσκον. Ὁμοίως φησὶν ἡ  
ἰεῖσθαι δάτ. ἐπὶ [ἐκποιήσαντος τελείως τὸν Ἰδίου οἰκέτην, δι-  
ον αὐτὸν οὐσιόφρουσκον προσεποιήσθη].

*τοῦ αὐτοῦ.* [δὸς] οὐσούνφρονκτος καὶ ἡ περι αὐτοῦ ἀγωγὴ οὐκ ἀπόλλυται τῷ νον οὐτένδω, ἀλλὰ τῇ τελευτῇ καὶ τῇ με-

reliquerit, donec forte Petrus in furore permaneserit vel donec Petrus liberos sustulerit, et Petrus in furore constitutus decesserit vel sine liberis, ususfructus ad vitam usufructuarii extenditur.

**XXXVI.** Ususfructus habitationis neque usus *L. 13.*  
simplex est neque unusfructus, sed ius proprium. *C. III. 33.*  
Qui autem habitationis usum habet, eam alii locare  
potest: et multo magis, si habitationis unusfructus  
legatus sit, propter specialem unusfructus mentionem  
locare potest. Nunquam vero habitatione legata lega-  
tarius dicere potest, aedium proprietatem sibi esse  
legatam: nisi specialiter ostenderit, proprietatem quo-  
que testatorem legasse.

Sciendum est, solum usum habitationis differre ab usufructu eius. Nam qui nudum usum habitationis habet, solus inhabitare potest cum uxore sua et liberis suis et libertis et aliis hominibus liberis, quibus non minus quam servis utitur: habitationem autem locare non potest. Qui vero usumfructum habitationis habet, alteri habitationem habitandi causa locare potest, ut Institutione II tit. 5.

**XXXVII.** Si nuda rei alicuius proprietas alicui legata sit, ususfructus vero apud heredem remanserit, heres autem vel decesserit vel capit is deminutionem passus sit vel quod deportatus vel in metallum damnatus vel aliud quid eiusmodi passus sit, eiusmodi ususfructus ad heredis successores non transmittitur: sed secundum generalem regulam morte eius, qui usumfructum habet, exspiret, et indubitate legatum proprietatis validum sit, et rei ususfructus ad eum redeat, cui et proprietas legata est. L. 14.  
C. eod.

XXXVIII. Si ususfructus servo meo legatus sit, L. 15.  
licet partem huius servi amisero, nihilominus integer C. eod.  
ususfructus apud me remanet, licet pars servi ad  
alium dominum pervenerit.

**XXXIX.** Constitutio iubet, usumfructum rei alienius, qui alicui debetur, sive testamento relictus sit sive in stipulationem deductus, et actionem de eo

enim ad ..... || || || — — —

91) Cod. numerum λς' praeponit. Apud *Fabr.* et *Heimb.*  
hoc caput inter scholia relatum est.

92) Expt. fol. 133, 140; Inc. fol. 82, 77.

*u)* Expl. fol. 133, 140. Inc. fol. 82, 77.

28. *Theodori* [*l. 15 (et 17)*]. Et si partem quis servi alienaverit, cui ususfructus relictus est, tamen usumfructum per eum sibi acquisitus retinet. Idem dicit const. 17 de eo, qui in totum alienum servum suum, per quem ei ususfructus acquisitus est.

29. *Eiusdem* [L. 16]. Ususfructus et actio de eo non amittitur non utendo, sed morte et magna me-

αντῆς ἀγωγὴν μὴ φεύγεσθαι τῇ ὑποησίᾳ διὰ δύο  
ἐμπαντιῶν, ἀλλὰ δέκα ἡ εὐκοσίν ἐμπαντοῖς· καὶ <sup>93</sup>) μόνον  
τῷ θαυμάτῳ τοῦ τὴν κορησίν ἔχοντος ἡ τῇ αὐτοῦ τοῦ  
πράγματος ἀπωλείᾳ ἡ τῇ ἐλαττώσει τῆς πράτης ἡ  
τῆς δευτέρους κατεύθυνσεως, οὐ μὴν δὲ τοίτης· καὶ  
τίτις γὰρ ἡ κορησίς ἀφαιρούμενη παντὶ τρόπῳ πρὸς  
τὴν ἴδιαν ἐποστρεφέτω δεσποτεῖαν.

‘*H<sup>91</sup>* τῆς καταστάσεως ἐλάττωσις τοιττή ἔστιν· μηγίστη, μέση, ἐλαχίστη. καὶ μεγίστη μὲν ἔστιν, οἶον ἦντα τις ἀμφοτίσις καταδικασθῆ θανάτου· μέση δὲ ἔστιν, διαν τις διά τι ὀμάδρτημα εἰς νῆσον περιοισθῆ· ἐλαχίστη δὲ ἔστιν, διαν τις αὐτεξούσιος δέδουτεν ἐντὸν εἰς νίοθεσίν (γίνεται γὰρ τότε ἐπεξούσιος) ή ἐπεξούσιος ὁν γέγονεν αὐτεξούσιος· ἵδου τοτινού καὶ ἐνταῦθα τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγὴ γένοται.

L. 17. μ'.<sup>95</sup>) Ἐὰν χρῆσις πράγματος προσπορεισθῇ τινε  
c. III. 33. διὰ ὑπεξοντίου νιοῦ ή δούλου, κελεύει ἡ δικαιοξίε  
τὴν τοιαύτην χρῆσιν μὴ φθείρεσθαι τῇ τοῦ νιοῦ  
τελευτῇ η τῇ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐλάττωσι  
η διὰ τὸ γενέσθαι αὐτὸν αντιξούσιον, η τῇ τοῦ δού-  
λου ἐκποίησι η τῇ ἐλευθερίᾳ η τῇ τελευτῇ· ἀλλὰ  
μένειν αὐτήν ἀκεφαλάν παρὰ τῷ πιτοὶ η τῷ δεσπότῃ·  
καὶ ἐκ τοῦ ἐγνωσίου, ἐὰν ὁ πιτὺς ἐποστῇ τῆς πρώτης  
καταστάσεως ἐλάττωσιν η τελευτήσῃ, μένειν τὴν χρῆ-  
σιν παρὰ τῷ παιδὶ, εἰ καὶ κληρούσιμον πιτὸν τοῦ  
πατρὸς μὴ καταλειφθέντος. τί δὲ ἔστι πρώτης κατα-

γάλλι καὶ τῇ μεσή κατίτις δεμηνούτοις τοῦ οὐδουφρονικτονα-  
φίον καὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ πρωγματος, φθείρεται. ἀνάγν. τιμ.  
ιδ διάτ. τοῦ λαδ. τοῦ παροντος γ βι.

Θαλείαί ον. τῶν [πα]ιάται · ληγάτων [φ]θεί[ρ]εσθαι  
τῷ γον οὐτερδω · · · · · ἐνιαυτὸν ἡ διεύκα παρα· ε····· σις  
φθέιρ · · · · περσονᾶ · ἀγών · ἐψω ἐψώς τούτου τοῦ  
χρόνου μή · · τις · ἀπατήσῃ · · · εἰ μή αὐτῶν τὸν οὐσού-  
φροντος · θε. ι ἡ κ' ἐνιαυτῶν · · · κρο· καὶ κα-  
πίτης δεμιοντοι · · · · · ης τελεύ ·  
····· πονης οὐ · · · πρ ἀνελιν τὸν οὐσούφροντος. ἔχει δε  
τὸ πατέρ ποδι τῆς δατίζεις οὐντω. [τὴν τοῦ οὐ]σούφρον-  
[τον] φθοσάν [πολλαπλασίαν] είναι τοὺς πατέλαισις ή · · · · ·  
· θυνάτω τοῦ οὐσούφροντον αὐτὸν ἡ · · · ο καπίτης δεμιον-  
τίουν ἡ δὲτε · · [γ]ονούτερδον ἡ τιθίντι αλλ[οις] · · · · · γιέ-  
[γοις τούποις. ἀλλά] · · · · · ἀριστοῦ · · · · · ο μ ·  
····· π[ε]ρι] δε τῆς περσονᾶς ἀγωγῆς, [ητις περι] τοῦ  
οὐσούφροντον τίκτεται, [είτε] εἰς ἐπεργαθησαν δ οὐν[ουφρο-]  
ντος κατηρ[ε]κ[θ]η, εἴτε ἐν διαψ[η]ρη κατελεῖφθη, [η]μψιβά-  
[λετο, θυνάτω μεν] τοῦ οὐσούφροντον αὐτὸν [καὶ καπίτης δε-  
μιοντοι] αὐτὴν ἀναρεθηται · · · · · μέτω ·  
····· [ητις περι] τοῦ οὐσούφροντον] ·  
[τίκτ]εται, μηδὲ αὐτὸν τὸν οὐσούφροντον τῷ γον οὐτερδω  
φθέιρεσθαι, εἰ μή μόνον τῷ θυνάτῳ [τοῦ οὐσούφροντον-]  
[χίοιν καὶ] αὐτὸν τὸν πρόγνατος ἀπωλ[ε]ια, ἀλλὰ τὸν οὐσού-  
φροντος, οὐν[ουφροντος] τις ἑαυτῷ, [τούτων ἔνσι] ξη ἀθων  
[ἐχετω], ἐπειδὴ πολλά κ[αὶ] αι] · · · ||

εἰ γαρ ἔλεγον οἱ πάλαιοι, ἵνα διὰ τοῦ ἑνὸς προσώπου φθείρηται [ό] οὐσούφερουτος, ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἡ διάτ. νομοθετεῖ, ἵνα διὰ τοῦ ἑνὸς προσώπου σώζηται [ό] οὐσούφερουτος . . . να γερε εστιν ἡ διαδῆμ· . . . τομήσε π.. π.. [δεστ]ότ[ου] ήπειρο τοῦ πατρός οἱ οὐσούφερουντος . . . [έξεψε].

επειδη γαρ οι ανθρωποι προκαρού . . εις τον πατερα, οια τους καν δ πατηη τελευτήσῃ] μη γράψας αὐτὸν ακληρονόμον, ή διάτ.

non extingui non utendo per biennium, sed per decennium aut vicennium: et morte tantummodo usufructuarii aut rei ipsius interitu aut maxima et media capitis deminutione, nec vero minima: tunc enim ususfructus eruptus omni modo ad suam revertatur proprietatem.

Capitis deminutio triplex est: maxima, media, minima. Et maxima quidem est, quum quis propter crimen aliquod ad mortem damnatus est: media autem est, quum quis propter delictum quoddam in insulam deportatus est: minima vero est, quum paterfamilias se in arrogationem dedit (tunc enim fit filiusfamilias) aut filiusfamilias emancipatus est: ecce igitur et hic prioris status mutationem.

**XL.** Si ususfructus alicui per filiumfamilias vel servum acquisitus sit, iubet constitutio, eiusmodi usumfructum non interire morte filii vel capitis diminutione vel emancipatione, vel servi alienatione aut manumissione aut morte: sed manere eum intactum apud patrem vel dominum: et per contrarium si pater prioris status mutationem passus sit vel decesserit, usumfructum apud filium remanere, etiam si heres a patre non relictus sit. Quid autem sit

diave capit is deminutio ne usufructuarii et interitu rei  
extinguitur. Lege const. 14 tit. 34 huius III libri.

31. [Thalel. παραγ. ad l. 17]. et libertatem servi, in quo usumfructum habemus, de qua dicemus lib. VII.

32. [Thalef. pagaro. ad l. 17.] Nam quum dixissent veteres, per alterutram personam usumfructum extingui, e contrario constitutio sancit, per alterutram personam usumfructum servari . . . .

33. [Thalel. παραγγ. ad l. 17]. Quoniam enim per eum, ..... ideo licet pater decesserit illo

93) Cod. εὶ μη . . . τῷ θαράτῳ.

94) Cod. *praeponit* numerum  $\mu$ . Apud *Fabr.* et *Heimb.* hoc caput scholii loco adscriptum est, licet etiam *Synopsis* p. 413 illud ex *textu* desumptum esse dicat.

95) Hic numerus in Cod. deest. Vide notam praecedentem.

στάσεως ἐλάττωσις, ἐν τῇ πρό [ταῦ]της τῆς [δια-  
τέξεως] παρε[δόθη σοι].<sup>96</sup>)

prioris status mutatio, in praecedente constitutione  
tibi traditum est.

*TITAN*  $\Sigma \theta'$ .

Ο τὴν χρῆσιν τῶν καρδιῶν ἔχων ποίους τρόποις ἀσφαλίζεται.

[α'. Οὐλπιαν.] Ἐὰν συστῆ χρῆσις τῶν καρ-  
πῶν κανητοῦ ἢ ἀκατήτου πρόγυματος, ἀσφαλίζεται ὁ  
τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ἔχων, ὅτι ἀνδρὸς ἄγαθον  
δοξιμισίᾳ πέχορται καὶ ὅτι φθειρομένης τῆς χρή-  
σεως τῶν καρπῶν τὸ εὑρισκόμενον ἀποκαθίστησι·  
καὶ ὅτι οὐ ποιεῖ χειρογρά τὴν ἀρεσινήν τῆς χρήσεως τῶν  
καρπῶν, καὶ ὅτι ὡς ἐν ἴδιῳ πρόγυματι διαγίνεται.  
καλῶς δὲ ποιοῦσιν ὁ κληρονόμος καὶ ὁ ληγατέθριος  
φαρεροῦντες ἐν ἐκμαρτυρίῳ τὴν ποιότητα τοῦ πρό-  
γυματος ἐν τῇ συστάσει τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν,

ἢ βουλή θη μὲν [ειν] παρὰ τῷ υἱῷ τὸν οὐσούφροντος, ὡς καὶ εν.

Γιοσαί<sup>την</sup> δο οὐδίουφρουτούνάριος ἀπαιτεῖται σπουδὴ,  
ὅσην αὐτὸς ἐπὶ τοῖς οἰκείων τίθεται ποιύμασι. σῆ<sup>η</sup> διὰ τὸ  
κείμενον πρὸς τῷ τελευτὴν τοῦ παρόντος διγ., καὶ ἐν τῷ βδγ.  
ση<sup>η</sup>, οὐ εἴπον, οὐτοὶ κούλπαν καὶ μονήν οὐσιοφρουτούνάριος  
ἀπαιτεῖται, τούτοις μηδ ἀφάνιμεν, καὶ μηδ συναρπαγῆς ἐ<sup>τῶν</sup>  
εἰρημένων τῷ πομπωνίᾳ ἐν τῷ ξένῳ διγ. τοῦ α. π.).<sup>2)</sup> καὶ  
τομήσῃς διλγεντίαν ἦτοι ἐπιμέλειαν καθόλου τὸν οὐσιοφρου-  
τούναριον ἀπαιτεῖθαι δι' ὧν ἔκεινε φροντιν. ἔκεινα γάρ φροντι-  
σσον της πρὸς μητὸν καὶ τοὺς αὐτῶν διαφέροντας σύντο-  
χος ἄρχεται τὸ αὐτὸν δίγ. διλγεντίαν οὐ καροντεῖται παρασκεψῆ-  
νο οὐσιοφρουτούνάριος εἰ μη πρὸς τὰ οἰκεῖα καὶ τοὺς αὐτῶν  
διαφέροντας· ὅπερ εἰς κούλπαν ἀναλύεται· ἐστὶ γάρ τῆς ἀγα-  
ράθυμίας τὸ μῆτρε τῶν οἰκείων φροντεῖν. οὐτῶς εἰτὲ, καὶ οὐ  
διαμάχη τῷ ἑταύθι δημι<sup>η</sup>τραί σαφεῖς ἔχοντι, οὐτὶ οὐσιοφρου-  
τούναριον τὴν κυρίως κούλπαν ἀπαιτεῖναι, τούτοις σπουδὴ<sup>η</sup>  
ἢ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τίθεται ποιάμασιν.

*τοῦ ἀνων. ἐπὶ οὗσου καὶ ἀβίταιλονος καὶ διερῶν, ὡς διγ. ἔγ. ἀνάγν. καὶ τὸ σ.*

τοῦ αὐτοῦ. ἀνάγν. καὶ τὸ τέλος τοῦ διγ. καὶ . βι.  
καὶ ὁ οὐδαμός χῶρος την τοιαύτην δίδωσιν ἀσφαλειαν, ὡς διγ. ε.,  
ια, καὶ ἐγγυητὴς δίδωσιν, ὡς ἔστι μαθεῖν εἰ τὸν εἰρημένων  
πεινή τῶν εἰν αποχρόνοις τί εἰ διγ. η καὶ πεινή παντὸς οὐσίου  
φυσικούτων τοῖς αἱ διγ. ε. **SATIS**τέλον γης φρεσι, ὅπερ  
εγγύεις δηλοῖ, ὡς βι. σ τοῦ κώδ. τι. λή διαι. γ.

τοῦ ἀντιτονοῦ. μέμνησο τοῦ ξέδιγού τοῦ αὐτοῦ. ἐν αὐτῷ γάρ  
φησι, ὅτι ὁφείλει πάντα ποιεῖν, ὅσα περὶ τὰ ίδια ποιεῖ ἐπι-  
μελής οἰκοδεσπότης.

δρθῶν καὶ συμφρόνων<sup>2)</sup>) ποιήσουσιν ἐαυτοῖς τοῦτο μὲν ὁ γληγοροῦς τούτῳ δὲ καὶ ὁ λεγατάριος, τοιτέστι ὁ προποιετῶν καὶ ὁ οἰσουφρουκτούματος, καὶ ἀπαλλάξουν αὐτὸν

## TITULUS IX.

## **Usufructuarius quemadmodum caveat.**

[Dig. lib. VII tit. 9. Cod. lib. IV tit. 27.]

I. *Ulpian.* Si ususfructus constituantur rei mobilis vel immobilis, usufructarius cavit, se usurum boni viri arbitratu et quum ususfructus finietur restituturum quod inde extabit: nec deteriorem se conditionem ususfructus facturum, atque ita se in eo gesturum, ut in re sua. Recte autem facient heres et legatarius, si in testatione qualitatem rei tempore constituti ususfructus manifestaverint, ut appareat, an per usufructuarium res deterior facta sit. Stipulatio autem etiam poenae interponenda est. Agitur

non relicto herede, constitutio voluit usumfructum penes filium remanere . . . . .

I. [Steph. index l. I D. VII, 9]. iam || | et cau-  
tione praestanda non solum in rebus quae in abusu  
consistunt sed etiam in quacunque alia re ..... ae-  
quissimum praetori visum est, usufructuarium, si cuius-  
cunque rei ususfructus legatus sit, de utroque cavere  
proprietario oportere, et usurum se boni viri arbitratu

2. [Steph. L 1 §. 3]. Tanta diligentia ab usufructuario exigitur, quantum ipse in suis rebus adhibet. Nota hoc propter id, quo dictum est in fine huius dig. et dig. 2. Nota quod dixi, solam culpam ab usufructuario exigi, h. e. ne sit negligens. Nec turberis iis, quae dicit Pomponius dig. 65 [pr.] tit. 1, et existimes diligentiam in abstracto ab usufructuario exigi secundum ea, quae ibi dicit. Haec enim dicit, quantum spectat ad ipsum eosque qui ipsius sunt: sic enim incipit illud dig: diligentiam non praestat usufructarius nisi propter sua suorumque facta, quod ad culpam refertur; supinae enim negligentiae est, ne suorum quidem potentem esse. Ita dic nec repugna textui nostro, qui perspicue dicit ab usufructuario culpam proprie sic dictam exigi, h. e. diligentiam, quem ipse in suis rebus adhibet.

3. *Anon.* [ad L. I §. 2]. In usu et habitatione et operis, ut dig. 5. Lege etiam dig. 6.

4. *Eiusdem.* [ad l. 1 §. 3]. Lege etiam finem dig. .... Nam usuarius quoque huiusmodi cautionem dat, ut dig. 5. II, et fideiussores dat, ut discere est ex his, quae dicta sunt de rebus in abuso consistentibus tit. 5 dig. 8 et de quolibet usufructuario tit. 1 dig. 13 [pr.] Satisfactionem enim dicit, quod fideiussores significat, ut lib. VI Cod. tit. 38 const. 3.

5. *Anon.* [ad l. 1 §. 3]. Memineris dig. 65 [pr.] tit. 1. Ibi enim dicit eum omnia facere oportere, quae in propriis ficeret diligens paterfamilias.

6. [Steph. index l. 1 §. 4. 5. 6. 7. l. 2]. Recte et utiliter facient tam heres quam legatarius, hoc est proprietarius et usufructuarius, et liberabunt se a contro-

96) Expl. fol. 82, 77. Inc. fol. 144, 145.

v) Cod. πατολ.

w) Expl. fol. 82, 77. Inc. fol. 141, 145.

x) Cod. ξε' ii. τοῦ α' βι.

y) Cod. 18<sup>o</sup>.

z) Legebam: *συμμετοχης*. Forte: *σωματικης*.

ίνα δηλωθῇ, εἰ διὰ τοῦ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ἔχοντος χεῖρον γίνεται. ἐπερωτάσθαι δὲ ὅφελει καὶ ποιηῆν. κινεῖται δὲ ἡ ἐπερώτησις παραχρῆμα τοῦ<sup>97)</sup> βεβαιωθῆναι, καὶ οὐ περιμένομεν λυθῆναι τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν.

L. I. §. 6.7. Ἡ περὶ καλῆς χρῆσεως ἐπερώτησις ἀμα τῷ<sup>98)</sup>  
D. VII. 9. χρήσασθαι κακῶς πολλάκις βεβαιοῦται· ἡ δὲ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπερώτησις μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν. οὐκ ἐπερωτᾶ δὲ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα ὁ δεσπότης· ἀνισχύρως γάρ τὸ ἴδιον τις ἐπερωτᾶ· ἀλλ’ ἐπερωτᾶ διπέρ εὐτεύθεν φαίνεται. καὶ οὕτως οὐτε

autem ex stipulatione statim, atque commissa fuerit, nec exspectamus, ut finiatur ususfructus.

Stipulatio de recte utendo, simulac non recte usus fuerit, saepius committitur: stipulatio vero de restituendo post finitum usumfructum. Non ipsam autem rem stipulatur dominus: inutiliter enim rem suam quis stipulatur: sed stipulatur, quod inde extabit. Et interdum inheret proprietatis aestimatio, si

τῆς ὡς εἰκός ἐγειρομένης μετὰ ταῦτα φίλογειας καὶ τοῦ λέγειν. Χεῖρον ἐγένετο ἡ οὐκ ἐγένετο χεῖρον τὸ πρᾶγμα, εἰ<sup>a)</sup> ἐν αὐτῷ τῷ<sup>b)</sup> ἀρχεῖται τὸν ληγατίσιον ἦτο τὸν οὐσουφρουσκούσιον περιστατικόν τῷ πρᾶγμα, τούτους εἰνθέντες τὸ δίδοται αὐτῷ οὐσουφρουσκός, εἰς ἔκμαρτύριον ἐνέγονται τούτους ἐν σκηναρχείῳ ποιήσουσι δῆλον τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν πράγματος ὄψιν ἦτοι διατίμησον, ἵνα σβεννυμένον τοῦ οὐσουφρουσκούσιον δεῖξαι διηγεῖται, εἰ τὸ πρᾶγμα χεῖρον ἐποίησεν διηγατίσιος καὶ ὅπως τούτους ἐπὶ ποιῷ ποσοῦται ἐποίησε. χρησιμωτερον δὲ καὶ λυτελεστερον εἴναι ἔδει τα δια . . . ἑταῖροι τῇ ἐπερώτησι ιδοι .. παραχρῆμα τούτους κομιτεῖσθαι καὶ ἀρμοττεῖν, εἰ μὴ ΒΟΝΙ VIRI ARBITRATUS χρηστεῖ τῷ οὐσουφρουσκούσιον τῷ<sup>c)</sup> οὐσουφρουσκούσιον τῷ προπομετισιών διδόνται κατήστηται παραχρῆμα τῷ<sup>d)</sup> εξτηπολιτών καὶ μη πρὸς ἀνάγκης αὐτὸν ἐδέξεσθαι<sup>e)</sup> καὶ περιμένειν, ἵνα σβενθῇ δι οὐσουφρουσκός. ἡ<sup>f)</sup> δὲ περὶ τοῦ οὐσουφρουσκούσιον ἐπερώτησις δύο ἔχει αἵνεις ἤτοι δύο κερδάλαια· ἐν τῷ λεγον, ὅτι εἴναι τις ἄλλος τῷ πρᾶγματος χρήστης, ἢ περὶ ἀνήγαγθος δοκιμάσῃ, κατέχεσθαι δῆλονται ἐν τῷ διάφεροται τοῦ οὐσουφρουσκούσιον, καὶ πολλάκις κομιτεύεται πρὸς τὴν ἔξι αἵνεις τοῦ οὐσουφρουσκούσιον γενομένην ἐπὶ τῷ πρᾶγματος βλαβῆν· τὸ δὲ δεύτερον τῆς κατιτόνος κερδάλιον ἦτοι περὶ τῆς τοῦ πρᾶγματος ἀποκαταστάσεως οὐκ εὐθὺς ἀλλὰ σβεννυμένου κομιτεύεται τοῦ οὐσουφρουσκούσιον. ἀλλ’ ἐπειδὴ φθισαντες εἴπομεν ἐν τῷ α΄ κεφ. περὶ τῆς κατιτόνος, ὅτι σβεννυμένον τοῦ οὐσουφρουσκούσιον τὸ ἐπενθερ φαινόμενον ἀποκαθίστησιν δι οὐσουφρουσκούσιον, μηδεὶς ἀχρηστον νομίζεται τὴν τοιαύτην ἐπερώτησιν· οὐδὲ γαρ δίδοσθαι μετὸ τὸ πρᾶγμα ἐπερωτᾶς δι προπομετισιώς (ἡ γάρ ἀχρηστος ἡντὶ ἐπερωτησις, ἐπειδὴ ἀχρηστος τὶς ἐπερωτᾶς δίδοσθαι αὐτῷ τὰ πατέ δεσποτεῖαν αὐτῷ διαφέρονται), ἀλλ’ ἐπερωτᾶς<sup>e)</sup>, ὅτι ἀποκαθίστησιν αὐτῷ τὸ ἐπενθερ φαινόμενον τούτους τὸ χρόνον<sup>f)</sup> ἡτοι τὴν φυσικὴν τοῦ πρᾶγματος κατοχῆν. ἐσθί<sup>g)</sup> ὅτε δὲ τῇ τοιαύτῃ ἐπερώτησει καὶ ἡ τοῦ πρᾶγματος σωτηρῶς ἐγκεῖται διατίμησις, τούτους ἐσθότε δι τῆς τοιαύτης ἐπερώτησεως δι οὐσουφρουσκούσιος τὴν τοῦ πρᾶγματος ἀπατεῖται διατίμησον, ὅτε πρᾶγματος μελλοντος οὐσουφρουσκούσιος περιμεροῦσεν ἀτίθεστενοι τὸν οὐσουφρουσκούσιον· τότε γάρ οὐσουφρουσκούσιος τοῦ πρᾶγματος ἀνάγκη είστιν αὐτὸν τὴν τούτου καταθέναι διατίμησιν. δι γάρ οὐσουφρουσκούσιος πάσαν τοῦ πρᾶγματος ἀναδέσται τὴν φροντίδα, καὶ κοντωθῶν γάρ ἐπὶ τῷ πρᾶγματος παρέχενται ὀφελεῖς. δῆλον δὲ ὅτι διὰ τῆς κοντωθῶν τὴν κοντῶν πούλων δῆλον, τούτους στονδήν ἡντὶ τοῦ οὐσουφρουσκούσιος ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τίθεται πρᾶγμασι. τούτο γάρ ἔγνως καὶ ἐν τῷ προλόγῳ διγ.

ἀνάγν. τὸ τέλος τοῦ τί. καὶ βι. με' τί. α' διγ. ιθ' θέ. γ'.

τοῦ αὐτοῦ. τὸ ἐπενθερ QUANTI EA RES ERIT ἡ QUANTI EAM RVM ESSE PARET οὐ διάφορον. ἐν ἐκατέρῳ γάρ τοῦ ἀληθοῦς

7. [Ανον. ad l. I §. 7]. Lege finem tituli et lib. XLV tit. 1 dig. 29 them. 3 [§. 1].

8. Eiusdem [ad l. I §. 7?]. Nihil interest utrum quis dicat „quanti ea res erit“ an „quanti eam rem

97) Heimb. τῷ legi vult. Temere.

98) Cod. τό.

a) Cod. η.

b) Cod. τό.

c) Ανακόλουθον.

d) Cod. ει.

e) Cod. ἀλλ' οὐτε ἐπερ. Negatio omnino defendenda erat.

f) Sic, vel ιοδ vel πρωδ Codex habere videbatur, literis o et vel u et δ supra lineam scriptis.

ἡ διατίμησις ἔρεστι τῆς δεσποτείας, ἐὰν τυχὸν δυ-  
νάμενος ἐγκέψαι τὴν διὰ χρονίας νομῆς δεσποτείαν  
ἥμελησεν.

β'. PAUL. Πᾶσαν τὴν ἐπιμέλειαν ἀναδέχεται τοῦ  
πράγματος καὶ τὴν φυλακὴν ὁ ληγατάριος ὁ καὶ τὴν  
χρῆσιν ἔχων.

γ'. [Οὐλπ.] Πάντας τοὺς τρόπους τοὺς φθε-  
ροντας τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν περιέχει ἡ ἀσφάλεια.

Παίεται χρῆσις καρπῶν ἀνήκειν καὶ μήπω ἀρξα-  
μένη, καὶ βεβαιοῦται ἡ ἐπερώτησις.

Ἐὰν ληγατέων χρῆσιν καρπῶν ἀναλήψομαι αὐ-  
τὴν, καὶ μή δεντρῶς ἡ περὶ αὐτοῦ συντεθῆ ἀσφάλεια,  
βεβαιοῦται<sup>99)</sup> μὲν ἡ ἐπερώτησις, ἀρμόζει δὲ παρα-  
γραφή.

πρόγματος σκοπεῖται ἡ διατίμησις, οὐ μὴν τὸ διαφέρον, ἀς  
βι. ν' ίτ. ιερ' διγ. φορ' φέργ'.

πᾶς κάποιος, δοῦ οὖν σφέντυσθαι πέφυκεν ὁ οὐσούφρουκτος,  
ἐγκέωθαι τῇ περὶ αὐτοῦ καυτίοις δοκεῖ, τοντέστιν οὐδήποτε  
τρόπῳ σβεννυμενοι τοῦ οὐσούφρουκτον ἡ<sup>g)</sup> τῆς ἵκανοδοσίας  
κομιτεύεται καυτίον, οὕτω γάρ ἔχει τὰ της ἐπερώτησις ώρ-  
ματα· ὅτι ἀποκαθίστησθαι τὸ ἑτεύθυνον φανούσεν, ἐάν παν-  
σηται διαφέρειν αὐτῷ, καὶ ἐληγατεύθη αὐτῷ καὶ ἡ πανσά-  
μενος τῷ οὐσούφρουκτῷ<sup>h)</sup> κομιτεύεται οὐδὲν ἡττον ἡ ἐπε-  
ρώτησις, ὥστε επαύσιτο γέμεσθαι τὸ μῆτρες τὴν ἀρχὴν ἡδη  
δεξιμον. Θέσις γάρ ὅτι ὑπὸ αἴρεσιν τοῦ οὐσούφρουκτος τοιτέστι  
μήπω κατενεύθεις οὐκ ἀπέλλιται καπνίτης δεμνοντίων, τελευτῆ  
μέντοι ἀπέλλιται καὶ ὁ μήπω συστάς οὕτε γάρ πέφυκε ἐπὶ<sup>i)</sup>  
κληρονόμοις [δέ] οὐσούφρουκτος οὐδὲν εἰ συνέστη παρατεύπε-  
σθαι. Θέσις δὲ οὗτοι ηδηντησθεντες ὁ ληγα-  
τάριος (οὗτον θεματιστον, εἰδος ἐπὶ τοῦ μὲν διγ. τοῦ δ' ίτ. τοῦ  
παρόντος βι. οὗτοι οὐ μήπω συστάς οὐσούφρουκτος τοιτέστι  
μήπω κατενεύθεις οὐκ ἀπέλλιται καπνίτης δεμνοντίων, τελευτῆ  
μέντοι ἀπέλλιται καὶ ὁ μήπω συστάς οὕτε γάρ πέφυκε ἐπὶ<sup>i)</sup>  
κληρονόμοις τὸ οὐσούφρουκτον συστάσεως ὁ ὑπὸ αἴρεσιν ληγατάριος  
καὶ τὸ πράγμα παραλαβὼν<sup>j)</sup> ἐτερός τις ἡ καὶ αὐτὸς ὁ ληγα-  
τάριος ἡδηντησθεντες εἴτε της αἴρεστως τὸ πράγμα μετεπιπονεῖται.  
οἶδας γάρ οὗτη τῇ μεταποίησι τοῦ πράγματος καὶ ὁ μήπω  
συστάς οὐσούφρουκτος οὐδενταιται ήτοι ἀρχὴν λημβάνειν οὐ  
δύναται. μέμνησο τοῦ παραδεδομένου ἐν τῷ γ' καὶ εἰ διγ.  
τοῦ [δέ] ίτ. τοῦ παρόντος βι.

ἄγων. ἀνάγ. βι. β'. ίτ. ιερ' διγ. ιβ' καὶ πρός τὸ ἐκεῖσθε  
θεμάτων ὃν ἐδόθη ἀφράτεις καὶ τὸ πράγμα ποὺν ἀρμόζει  
ὁ οὐσούφρουκτος, εἴτε τῇ αἴρεσιν ἐν τῷ μετεξέντιονται, ὥφ-  
την κατελεῖφθη. οἶδας γάρ οὗτοι μήπω συστάς οὐσούφρουκτος  
οὐκ ἀπέλλιται τῇ καπνίτης δεμνοντίων, [ώς] διγ. α' τοῦ δ' ίτ.

ἐὰν οὐσούφρουκτον τις ληγατεύσας δεπετεύσῃ αὐτὸν οὔτως  
εἰπών· δίδωμι καὶ ληγατεύοντα πιώ τὸν οὐσούφρουκτον δύσκας  
ἀν αὐτὸν ἀπολέσῃ, καὶ ἐπερώτηθῇ ὁ ληγατάριος τὴν συνε-  
θιμαίνεται ἐπερώτησην, οὕτω καὶ δεντρῶς κέχρηται τὸ οὐσού-  
φρουκτόν καὶ σβενθεῖτος αὐτὸν τὸ πράγμα ἀποκαταστήσει,  
κομιτεύεται μετ' ἀπὸ τῶν β' περφάλαιον ἡ ἐπερώτησις, δύσκας  
ἀν ὁ οὐσούφρουκτος ἀπέλλιται, αντιτίθησι δὲ τὴν ἐκ τῆς δεπε-  
τιτίονος παραγαμήρια καὶ οὐκ ἀναγκάζεται ποιεῖσθαι τὴν τοῦ  
πράγματος ἀποκαταστάσιν, διὰ τοῦ τοῦτο χρὴ οὐχ ὡς ἔνυχε  
ἄλλα μετά τινος παραπτηγῶντος ἐπερώτασθαι τὸν ληγατάριον,  
ινά, μὴ πικνοτέρως τὸ αὐτόν κατ' αὐτὸν συγχρητήτη δικα-  
στηριον. ίτ. οὐν; οὕτω καὶ ἀντὸν ἐπερώτασθαι ὁ μολογῶ  
πιεῖσθαι τὴν τοῦ πράγματος ἀποκαταστάσιν, οὐτε μέλλω<sup>k)</sup>  
τελειών ἡ ὄταν τελεῖσος ωρεσθῇ ὁ οὐσούφρουκτος.

ἄγων, τοντέστιν ἐὰν μὴ περὶ τῆς ἀπὸ θαράτον μόνου  
φθορᾶς ἀλλὰ γενικῶς ἐπερώτησω, εἴτε συνδῆται μοι καπνίτης  
δεμνοντίων, κομιτεύεται ἡ ἐπερώτησις, ἀρμόζει δὲ ἡ τῆς  
δεπετεύσης παραγαμήρη.<sup>1)</sup>

forte fructarius, quum posset usucaptionem interrum-  
pere, neglexit.

II. Paul. Omnem diligentiam et custodiam rei L. 1 in f.  
suscepit legatarius, qui et usumfructum habet. L. 2.  
D. VII. 9.

III. Ulp. Omnes modos, quibus ususfructus L. 3. pr.  
amittitur, cautio continet. D. eod.

Desinit ususfructus pertinere, etiamsi needum §. 1.  
cooperit, et committitur stipulatio.

Si legans usumfructum eum repetiero, nec uti- §. 2.  
liter de eo cautum fuerit, committitur quidem stipu-  
latio, competit autem exceptio.

esse pareτ<sup>c</sup>: utroque enim vera rei aestimatio intelli-  
gitur, non id quod interest, ut lib. L tit. 16 dig. 179. 193.

9. [Steph. index l. 3 pr. §. 1]. Quivis casus, quo  
extingui solet ususfructus, cautioni de eo inesse vide-  
tur, hoc est quomodoconque ususfructus finiatur, fide-  
iussoria cautio committitur. Sic enim verba stipula-  
tioṇis habent: restituturum se quod inde extabit, quum  
ad se pertinere desierit. Quamvis ei legatus sit .....  
..... committitur nihilominus stipulatio, quamvis  
desierit possidere quod ne initium quidem coepit. Pone  
enim usumfructum sub conditione legatum esse, here-  
dem pendente adhuc conditione sponte legatario rem  
dedisse et stipulatum esse, et defecisse conditionem,  
sed pendente ea legatarium defunctum esse (sic pone,  
quum didiceris ex dig. I [§. 1] tit. 4 huius libri, usum-  
fructum nondum constitutum, hoc est nondum delatum  
non amitti capitis deminutione, morte autem amittitur  
etiam qui nondum constitutus est: neque enim ad here-  
des ususfructus, nec si constitutus sit, transmitti potest):  
vero conditionem defecisse postquam satisdedit et rem  
ab herede volente accepit. Caeterum fingi potest, eum,  
qui sub conditione legatus est, antequam constitutus  
esset ususfructus, cautionem dedit, atiumque, quum  
rem acceperisset, sive ipsum legatarium pendente adhuc  
conditione rem transformasse: didicisti enim mutatione  
rei etiam usumfructum nondum constitutum finiri sive  
initium capere non posse. Memineris eorum, quae tibi  
tradita sunt dig. 3 et 5 tit. 4 huius libri.

10. Anon. [ad l. 3 §. 1]. Lege lib. II tit. 8 dig. 12  
et secundum ibi dicta finge, cautionem et rem datam  
esse antequam ususfructus competenter, deinde conditio-  
nem, sub qua relictus est, interim defecisse. Scis enim  
usumfructum nondum constitutum capitis deminutione  
non amitti, ut dig. I [§. 1] tit. 4.

11. [Steph. index l. 3 §. 2]. Si quis usumfructum  
legaverit et repetierit eum his verbis: do lego Titio  
usumfructum, quoties eum amiserit, et legatarius con-  
suetam stipulationem inierit, et rite se usurum usu-  
fructu et finito eo rem restitutrum, committitur qui-  
dem stipulatio ex ambobus capitibus, quoties ususfructus  
amittitur, sed propter repetitionem opponit exceptio-  
nem nec compellitur restitutionem rei facere. Igitur  
non simpliciter sed cum aliqua observatione legatarium  
stipulari oportet, ne saepius idem iudicium adversus  
eum intendatur. Quid igitur? Sic eum promittere opor-  
tet: promitto rei restitutionem facere, quum decessero  
vel quum ususfructus plene finitus erit.

12. Anon. [ad l. 3. §. 2]. Hoc est, si non solum  
de interitu ob mortem sed generaliter stipulatus sim,  
et deinde capite deminutus sim, stipulatio committitur,  
sed repetitionis exceptio competit.

99) Medio hoc verbo expl. 144. 145. Inc. fol. 79. 80.

g) Cod. η.

h) Sic Codex; corrupte, uti videtur.

i) Cod. παρέλαβιν.

k) Cod. μέλλων.

l) Expl. fol. 144. 145. Inc. fol. 79. 80.

L. 3. §. 3. Εἰ δὲ καὶ χρῆσιν καρπῶν ληγατεύσω σοι, καὶ  
D. VII. 9. τὴν δεσποτείαν ὑπὸ αἵρεσιν τίν· ἐὰν σχοίης παιδας,  
βέβαιονται μὲν ἡ ἐπερώτησις φθειρομένης τῆς χρή-  
σεως τῶν καρπῶν, ὑφιέλει δὲ παραγραφῇ.

§. 4. Ἐὰν δὲ κληρονόμος ἐκποίησῃ τὴν δεσποτείαν καὶ  
φθαρῇ ἡ χρῆσις τῶν καρπῶν, εὐδένταται τὴν ἀγωγήν  
τὴν περὶ ἐπερώτησεως κινεῖν, οὐτε διὰ παρὰ σοῦ λαβὼν  
τὸ πρόγραμμα· διὰ καινοτέρας οὖν ἀστικαλέως ἐν τῷ  
λαμβάνειν ἔντον προνοεῖν διείλει. εἰ δὲ καὶ παρο-  
φθῇ, ἔχει τὴν τὰ ὅδια ἐκδικοῦσαν ἀγωγήν.

L. 4. δ'. *Venu*. Ἐὰν τὴν δεσποτείαν ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων  
D. eod. κτήσηται, ἢ αὐτῷ τῷ δικαιῷ ἀναιρεται ἡ ἐπερώτη-  
σεως ἀγωγή ἢ διὰ παραγραφῆς ἐκβάλλεται.

L. 5. pr. ε'. *Ulpi*. Ἡ ἐπερώτησις καὶ περὶ δόλου γενικῶς  
D. eod.

εἰ δὲ καὶ τις οὐσούφρουντός σοι πράγματος τυρος ἀλεγά-  
τευσε πούνως, τὴν δὲ προποιειταιάν υπὸ αἵρεσιν τίν· ἐὰν  
σχοίης παιδας, πάλιν ἀποκομενον τοῦ οὐσούφρουντου κομμι-  
τεύεται μὲν ἡ τῆς ἀναδόσεως ἐπερώτησις, ἀποτελέσσεται δὲ  
ἡ ἐν τοῦ ληγατον τῆς προποιειταιάν παραγραφή ἀλλ' εἰ μη  
παιδοποίησας δεσπότης ἔγενόμην τον πράγματος.

ἀνων. ἐὰν γὰρ σχῆ παιδας, λαμβάνει καὶ τὴν δεσπο-  
τείαν καὶ τὴν κονσολιδίαν φθειρεται ὁ οὐσούφρουντος, καὶ  
ώς φθαρόντος αὐτοῦ<sup>m)</sup> ἐν της ομολογίας ὀποιεῖται ὁ κληρονό-  
μος, ἀλλ' ἐκβάλλεται παραγραφῇ γνωμή γαρ αὐτὸν ἔχει τοῦ  
τεστάτωρος.

ὁ κληρονόμος ἦτορ ὁ προποιειταός διδοὺς τὸν οὐσούφρουντον ἐπερώτησε τὸν οὐσούφρουντονύμιον, [οὐτι] βούνον νηρον  
αρβίτρατο κέρχεται τῷ οὐσούφρουντον καὶ εἴ τι σβεσθέντος  
αὐτοῦ τὸ ἐντεύθεν φαινόμενον ἀποκαθίστηται·  
[σινει] φιλομέτρην ἔλαβε καντίονα μήπω δὲ τοῦ οὐσούφρουντου  
σβεσθέντος ἔξεπολησε τὴν προποιειταιάν καὶ ταΐην αὐτοῦ  
ἐκποίηστος] ἐφεύθη ὁ οὐσούφρουντος ἄγα δίγαται τὴν  
ἀπό της καντίονος ἔξτηποιλάτου κατεῖν ὁ κληρονόμος ἦτορ ὁ  
πρόφητη προποιειταός, λέγει οὐληνός ἴσχυστορεον ἐστι τὸ  
λεγεν μη κομμιτεύεσθαι κατό τὸ ἥπο ιόνγε τηγ γενομένην  
πρὸς αὐτὸν ἐπερώτησην. διὰ τούτο δὲ κατά τὸ ἥπο ιόνγε οὐ  
κομμιτεύεται γινὴ ἡ ἐπερώτησις ὀποιος κατά τὸ προκαθόρ  
θεῖμα] ..... παραγγελ · · · · · επειδή κ. φ.  
οι · · · προποιειταό · · · · · κομμιτεύε-  
ται διά τούτο · κατά τὸ εἰ · · · · · προκαθόρ · · · · · θέ · · · κατει · · · · ·  
·· · · · · · εκβάλλεται δὲ διὰ παραγραφῆς ε · · · · ·  
·· · · προποιειταό · · επ · · · · · φονομ · · κομμιτεύεται · ·  
·· · · — μητε δὲ ἔξεπολης φ δύναται τὸ ἀποκαθίστασθαι  
τούτο · · · · · ἀναλαβ · · τῇ γενομένην · ·  
·· · · · · · δύναται οὐδένεν ἔττον · · · · · τίν πρ · · · · ·  
·· · μη · · · · · ουσούφρου · · καὶ  
·· · · · · · τοῦ παρόντος τί · · · · ·

ἀνων. · · · · ·  
·· δέδωκεν ἢ δη τὴν καντίονα κτήσηται || || || ||  
·· · · · · · αὐτὸν ἐναγόμενον · · [ἀ]χρήστως κινεῖ τὴν  
·· ἀπό της καντίονος ἔξτηποιλάτον φαιμέν εὐθύ φάστ · ·  
·· · προποιειταό · · δ οὐσούφρ · · ἔξτησατο · ·  
·· · · · · · φάστ · · διε ἔξεποιλάτον τοῦ κληρονόμου  
·· τῆς προποιειταό · · ουσούφρ · · επειστήσατο · ·  
·· · · · · · υπὸ αἵρεσιν ἡ ὑπὸ ἡμέραν  
καὶ · · · · · π. τ. · · ὅτε φάστ · ·  
·· τοῦ κληρονόμου · · · · · παραγραφῆ ὅτι · ·  
·· · τῆς ομολογίας δολο. ποι · · · · · επειδή ίν τεμ · ·  
·· · · · · · σῆς αρι · ·  
·· · · · · · οὐτε γὰρ ἔχει ἡ ἐπερώτησις  
·· · εἰκότως δοκεῖ μη μόνον αὐτ · · · · · γίνεσθαι δόλ  
·· · καὶ οὗτος · · · · · κομμιτεύεται τὸ περὶ τοῦ δόλου

Sed si usumfructum tibi legavero, et proprietatem sub conditione: si liberos habueris, stipulatio quidem extincto usufructu committitur, exceptio autem competit.

Si heres alienaverit proprietatem et ususfructus extinctus sit, ex stipulatu agere non potest, neque is, qui rem a te accepit: nova igitur cautione in re accipienda sibi prospicere debet. Sed et si neglectum ab eo fuerit, rei vindicationem habet.

IV. *Venu*. Si proprietatem fructarius acquisierit, actio ex stipulatu ipso iure perimitur vel exceptione submovetur.

V. *Ulpi*. Haec stipulatio, quae de dolo quoque

13. [*Steph. index l. 3 §. 3*]. Sed et si quis usumfructum rei alicuius tibi legaverit pure, proprietatem autem sub conditione: si liberos habueris, rursus extincto usufructu committitur quidem stipulatio de restituendo, sed ex legato proprietatis obicietur exceptio: nisi liberis procreatis dominus rei factus sum.

14. *Anon.* [*ad l. 3 §. 3*]. Nam si liberos habuerit, dominium accipit et ususfructus consolidatione extinguitur, et extincto eo ex stipulatu agit heres, sed exceptione submovetur: habet enim eum voluntate testatoris.

15. [*Steph. index l. 3 §. 4*]. Heres sive proprietarius usumfructum praestans ab usufructario stipulatus est, ut boni viri arbitratu usufructu uteretur et extincto eo restitueret quod inde extaret. [*Igitur*] consuetam cautionem accepit, usufructu autem nondum extincto proprietatem alienavit, et postquam eam alienavit ususfructus extinctus est. Num ex cautione heres sive qui olim proprietarius fuit ex stipulatu actionem intendere potest? Dicit Ulpianus, fortius dici posse, ipso iure stipulationem ei factam non committi. Ideo autem ipso iure nunc stipulatio non committitur, non sicut in praecedente themate — — — — — || || .....

16. [*Anon.* ¶] .....

17. [*Steph. index l. 4. 5*]. || || || || || || || .....

clausula dolii committitur. Sed et si usus

alicui legatus sit [sine fructu], ademta fructus causa,

cautionem praestari, ita ut de solo usu non etiam de

fructu caveatur, hoc est ut usuarius sic promittat, se

boni viri arbitratu usurum usu eoque extincto rem

restitutur esse. Ergo et si fructus sine usu obtigerit

sive relictus sit et competenter alicui, .....

cautio. Idem esset, si habitatio et operae servi

vel animalium alicui relictae essent .....

(*Plura desunt.*)

m) Cod. αὐτούρ.



..... αγων .. επι ιδιω .....<sup>102)</sup>.....

L. 1. ιγ'. Διὰ ἐλευθέρου προσώπου αὐτεξονσίου μόνη  
C. IV. 27. νομῆ προσπορίζεται ἡμῖν. ἐὰν οὖν ὁ ἡμέτερος προ-  
κονδάτῳ δύναμιτι ἡμῶν ἐναχθῇ τῇ περὶ πρόγματος  
ἀγωγῇ, καὶ ἡττηθῇ, καὶ συμφωνήσῃ πρὸς τὸν ἀγο-  
ραστὴν ὑπαθεν περὶ τούτου τοῦ πρόγματος δικάσι-  
σθαι καὶ ἐπερωτήσῃ αὐτὸν, οὐδὲν προσπορίζει τῷ  
δεσπότῃ τῶν προσώπων παραμέτων. εἰ μέντοι γέ δούλοις ἡμῶν  
παραδοθῇ πρᾶγμα, προσπορίζεται ἡμῖν ἢ δεσποτεῖται.

L. 3. ιδ'. Οἱ ἐπίκοινος οἰκέτης πάντα προσπορίζει περὸς  
C. eod. τὰ τῆς δεσποτείας μέρη, ὑπεξηρημένων ἐκείνων, ὅσα  
κατὰ κέλευσιν ἐνὸς τῶν δεσπότων ἐπερωτά παρασχε-  
θῆναι. ἐὰν δὲ ὁ δοῦλος τοῦ ἐνὸς δεσπότου κελεύ-  
σαντος ἐπερωτήσαι αὐτὸς εἰς πρόσωπον τοῦ ἐτέρου  
ἐπερωτήσῃ τινά, τῷ δεσπότῃ τῷ κελεύσαντι προ-  
σπορίζει.

.....<sup>ο)</sup>.....  
..... τοῦ ἀ τί. τοῦ ιγ' βι. καὶ χωρὶς  
δὲ τοῦ .. πινεῖται παρὰ τοῦ δεσπότου ..... ιβ' τι. ἀ  
δικτ ..... διγ. σ καὶ βι. ις τι. γ διγ. ιδ καὶ βι. ιε τι. β  
διγ. σ' ἔστιν οὖν .....  
..... ας βι. κβ  
τι. α' διγ. λς θε.....  
..... οτο .. καὶ μ .. προσπορίζεται δ.....  
κατὰ τὴν γ διάτ. τοῦ παρίντος τι. δμοτας ||  
|| προσπορίζεται ..... μον.....  
..... ει τον ..... χ ε αν .. ἀλλ' ἐκείνῳ .....  
..... οικει ..... αγανεωθεν ..... — —  
..... εὶ δὲ μετα τω .. — — ..... προσπο-  
ρίζεται .. καὶ ..... προς αντ .. ονοτ .. γω ..  
εα .. ..... δι τιναδενη .....  
εγνως τοι ..... τῇ πιγνερατικᾳ ..  
..... τελ. τοῦ τι.  
..... δούλος μο .. — — .....  
..... χρο .. ἵνα ἔξειν αὐτοῖς τῆς τοῦ δεσπότου  
κελεύσεως κατα .. ..... κα την οἰκείαν .. τι .. γη ποιεῖν ..  
..... καὶ εἰς τὸν ἄλλον [δεσπότην,] διτις αὐτὸν  
πολλάκις ὑπέ .. — — αλλο μερος<sup>r</sup>) μετεργεγκεν ..  
..... εὶ δοῦλος δ ἀσεβῆς [τῷ] μὲν κελεύσαντι δεσπότῃ μι-  
δαμάσ .. πειθαρχεῖται νομίσει, τῷ [δε ἄλλῳ] διτις ἴνας καὶ  
ἄγνοεῖ εἰ καὶ .. εἰ αἰρνιδιαν προσφέρειν παραμυθίαν;

τὸ κατὰ πόδας. ἐπειδὴ δούλευθέρου προσώπου,  
ἐὰν χρήματα δύναμιτι ἐτέρου αριθ[μηθῇ], προσπορίζεται  
ἐκείνῳ, οὐτινος δύναμιτι τὰ χρήματα ἐδανεισθησαν, διὰ τῆς  
τοιωτῆς ἀριθμήσεως δοκιμίαν, [οὐ μὴν ἡ ὑποθήρη ἡ  
τὸ ἐνέχουσα, ἀπερ τῷ προκονδάτῳ δοθέντα ἡ ὑποθεθέντα  
εἰσι, τῷ δεσπότῃ τοῦ συναλλάγματος προσπορίζονται], τοιωτην  
διαφορὰν ἐκβάλλοντες θεοπίζουμεν, τὸν κονδικίτινον καὶ  
τὴν ὑποθηριαίαν ἀγωγήν ἡ τὸ ἐνέχουσον ἰδιος δικαίος [καὶ χω-  
ρίς τινος κελεύσεως<sup>q)</sup> εἰς τὸν δεσπότην τοῦ συναλλάγματος  
ἔργωσθαι εἴναι γάρ [τῷ προκονδάτῳ]  
..... τῷ δεσπότῃ τοῦ συναλλάγματος ἐκχωρῆσαι τῆς ἀγω-  
γῆς, διὸ τὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς ὕστερος εἰπεὶ τῆς περονούλιας ἀγωγῆς  
ἡ ἐκχωρησις περιττή δοκεῖ, μηδ ἐταῖς ὑποθήραις καὶ ἐν τοῖς  
ἐνεργοῖς τὸν δύναμιν τούτον ὑποθηρεῖται δεσπότης τοῦ συναλλάγματος  
ἔχει τὴν πικρατάσσειν ἐντῷ πτηθεῖσαν;  
εἰ γάρ ἀνάγκη ἐστὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ συναλλάγματος καὶ τὰ  
ἔξης. εἰ γάρ α .. ..... ἐναργόμενος τῇ ..  
..... ἐκχωρηθ. τῇ ἀγ[ωγήν] .. ἀ τι ..  
ανάγκης .. τοῦ δεσπότ .. ..... ἀρμόζειν.  
[τέλος] σὺν θ[εῷ] τοῦ ι' βι.<sup>r</sup>)

102) Inc. fol. 158. 159.

o) Inc. fol. 158. 159.

p) Forte ἐπέφθειρε, ἀλλοτριον κίρδος.

XIII. Per liberam personam, quae sui iuris est, sola possessio nobis acquiritur. Si ergo procurator noster nomine nostro conventus rei vindicatione, victusque fuerit, et cum emtore de litis redintegratione pactus stipulatione subsecuta, nihil domino rerum acquirit. Si tamen servis nostris tradita res fuerit, dominium nobis acquiritur.

XIV. Servus communis omnia acquirit pro domini portionibus, exceptis iis, quae alterius e domini iussu stipulatur praestari. Si vero servus, quum alter dominus eum stipulari iussisset, ipse nomine alterius quaedam stipulatus sit, domino, qui iussit, acquirit.

|| || ||

18. [Theod. l. I C. IV, 27]. .....  
..... acquiritur .....  
..... secundum const. 3 huius tit.  
Similiter ||

|| — — — — —

19. [Thaleel. versio l. 3]. — — — — —  
ut licet iis, domini iussione contemta, sua libidine  
facere stipulationem, et ad alium dominum, qui eum  
forsitan corripit, alienum lucrum transferre. Quod  
neque ferendum est, si servus impius domino quidem,  
qui iussit, minime obediendum existimaverit, alii autem,  
qui forsitan ignorat et nescit, repentinum adducat solatum.

20. [Thaleel. versio l. 2]. Tὸ κατὰ πόδας. Quum  
per liberam personam, si pecunia alterius nomine fuerit  
numerata, acquiritur quidem ei, cuius nomine pecunia  
credita est, per huiusmodi numerationem conductio, non  
autem hypotheca vel pignus eorum, quae procuratori  
data vel supposita sunt, dominis contractus acquiritur,  
talem differentiam expellentes sancimus, et conductio-  
nem et hypothecariam actionem vel pignus ipso iure  
et sine aliqua iussione ad dominum contractus perve-  
nire. Si enim procurator necessitas legibus imposita  
est domino contractus cedere actionem, quare, quemad-  
modum ab initio in personali actione cessio supervacua  
videbatur, non etiam in pignoribus et hypothecis simili-  
modo dominus contractus habeat hypothecariam actionem  
seu pignoris vinculum vel retentionem sibi acqui-  
sitam?

21. [Thaleel. παραγ. ad l. 2]. Si enim necessitas  
est domino contractus et quae sequuntur. Si enim ..  
..... — ..... competere.

FINIS CUM DEO LIBRI XVI.

q) Nempe Thaleel. in suo Cod. habebat „iussione“ pro „cessione“, quod in nostris editionibus legitur.

r) Expl. fol 158. 159.